

Kiállítás nyílt az elfeledett soproniak emlékére

„Elfeledett soproniak” című kiállítással emlékeztek Sopronban, az Új utcai 11-es szám alatt, az Új-zsinagógában a városból elhurcolt zsidó emberekre a magyar holokauszt 70. évfordulóján. A megnyitón többen részt vettek a tragikus események túlélői és azok családtagjai közül.

A tárlat célja, hogy bemutassa a soproni zsidóság életét, főként a má-

vend, s tartsa meg a Mindenható 120 évig –, szóval édesanyámtól megkérdeztem, miért nincsenek meg a régi családi képeink. Nincs, mert mikor visszajöttünk Auschwitzból, akkor a ceglédi ház teljesen ki volt fosztva – mondotta. Nemcsak az értékek, de a bútorkok is eltűntek, s nemcsak a mozdítható bútorkok, de a nyílászárók, az ablakok, az ajtók is hiányoztak a ház-

ahonnan soha nem tért vissza. A fotó 1943. március 12-én készült, Diebold Károly neves soproni fotós műtermében. Tizenegy évesen ölték meg.

Aztán Weiler Zsigmond, 1889-ben született. Nagypapám kortársa. Az enyimek visszajöttek Bergen-Belsenből, az öreg Weiler viszont nem. Bornagykereskedőként dolgozott, soproni születésű ember volt. Majdnem egész családját kiirtották, egy fivére élte túl a borzalmakat.

Képek, emberek, családok, sorsok. Sopron városának polgárai, zsidók és nem zsidók, most közösen emlékeznek az elfeledettek. Hogy ne lehessenek elfeledettek.

Egy éve, mikor a soproni zsidó hitközség megmutatta nekem a kiállítás terveit, éreztem, hogy valami különleges dolog készül. Éreztem, de akkor még nem tudtam. Aztán a buta közélet majdnem megghiúsította a tervek megvalósulását. A soproni zsidók és elnökök elszántsága, meg az önkormányzat elkötelezettsége segített. Érdemes volt, mert értéket alkottak!

Hiteles, tiszta emlékezés. Ez az ideai emlékvé legnagyobb kihívása. Szembenezés a történelemmel, szembenezés a bűnökkel.

Tudom, fontos, hogy egy nemzet tisztában legyen saját nemzeti értékeivel. Tisztában legyünk azzal, hogy mi, magyarok, mit adtunk a világnak az elmúlt ezer év során. Ehhez ismerünk kell Bartók és Kodály munkásságát, értékelnünk Arany János elképesztően gazdag líráját, az ország építészeti remekeit, a Parlament épületét, a Mátyástemplomot, a soproni tűztoronyt, vagy akár a Dohány utcai zsinagógát, a magyar tudósok eredményeit, a Nobel-díjasaink korszakos munkáit – zsidóként, nem zsidóként egyaránt. Legyünk mindnyájan büszkék rájuk, szeressük, tiszteljük hazánkat.

De mi, magyarok, büszke nemzeté akkor tudunk csak válni, ha képesek leszünk őszintén szembenézni történelmünk sötét korszakaival is. Ha nem akarjuk kifehériteni azt, ami fekete. Ha nem akarunk hőst csinálni abból, aki nem volt az, s ha nem próbáljuk átírni a valóságot, vagy akár annak arányait megváltoztatni. Mert mi, zsidók, igenis tudjuk, hogy a borzalmak között voltak, akik mentették az üldözötteket.

A Dohány utcai zsinagóga melletti Igazak Kertjében márványba vésztük azoknak a neveit, akik a holokauszt során segítettek az üldözötteket. Wallenberg, Rotta, Carl Lutz, Sztahlo Gábor és azok a szászok, akik a sötét időben is a jó oldalon álltak. Az igaz emberek azonban kevesen voltak. A haza többet kívánt volna belőlük.

Az elfeledett soproniak kiállítása lírai is egyben kegyetlen. Szembenéz a múlttal, bemutatja az elpusztított embereket, az elpusztított értékeket. Ez az igazi, tiszta megemlékezés. Mindenkinek, aki részt vállalt a projektben – Sándor Péternek, a közösség elnökének, Sopron város polgármesterének és munkatársainak – nagy tisztelettel gratulálok.

A kép forrása: www.ikvahir.eu

sodik világháború alatt. A városból 1944 májusában 1870 zsidó polgárt írtak össze. Július 5-én az egykori Déli pályaudvarról a soproni és környékbeli, csaknem 3000 zsidót indították útnak marhavagonokban; a szerelvény három nap múlva érkezett Auschwitzba.

A kiállítás a soproni hitközség és a Soproni Magyar–Izraeli Baráti Kör munkája által valósult meg, így Fodor Tamás polgármester köszöntője után beszédet mondott többek között Sándor Péter, a hitközség vezetője, Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont volt igazgatója, valamint Heisler András, a Mazsihisz elnöke. A tárlatot Tárkányi Sándor építész rendezte. A kiállítás október 31-éig tekinthető meg keddtől vasárnapig 10.00 és 18.00 óra között.

Az alábbiakban Heisler Andrásnak, a Mazsihisz elnökének a kiállítás megnyitójára alkalmából elhangzott beszédét olvashatják.

Tisztelt Emlékezők!

Néhány hete egy közeli barátunknál vacsoráztunk. A vacsorát követő beszélgetés végén, ahogyan az gyakran megtörténik mindnyájunkkal, előkerültek a családi fényképek. Űkapa dagerrotípiája az 1848-as forradalmat követő évtizedekből, dédszülők esküvői képei, családi idillek valahol a város szélén, mosolygós szemű újszülöttek – mind míves pályában, és az élet ráncait hordozó öregek bölcs tekintetei az ősök akkori házaí, többnyire falusi portái előtt.

Elgondolkoztam. Hol vannak a mi családi képeink? Nagyanymról csak egy-egy homályos, töredezett fotónk maradt. Nincs a ceglédi házról, az abonyi portáról egy kép se, hiányzik a családi összejövetelek izgalmas életképei, vagy a családok többségének meglévő, beállított műtermi fotók.

Édesanyámtól, aki idén lesz 89 éves – Istennek hála, jó egészségsnek ör-

ról. Csak a pusztá falak meredeztek. Azon kevesek, akik visszajöttek a pokolból, többnyire kifosztott otthonokat találtak a meleg családi fészkek helyett. Azok, akik visszajöttek.

De 437 ezren ott maradtak, örökre. „Auschwitz ma a legnagyobb magyar temető” – mondta az ideai auschwitzi megemlékezésen Magyarország elnöke, Ader János. Nekem meg mindkető nagymamám ott ölték meg, ők is a 437 ezer áldozat között nyugszanak.

Nekem soha nem volt nagymamám. Persze ezt egy kisgyermek tudatosan nem is érzékeli. Van, akinek van, van, akinek nincs, minden úgy tűnik természetesen, ahogyan éppen megélt az embergyerek.

Az élet pedig megy tovább. Unokám született. Nagyszülők lettünk. Látom, feleségem és unokánk között három és fél év alatt milyen szoros, bensőséges érzelmi kapcsolat alakult ki. Figyelem, hogyan próbálnak együtt főzni a konyhában, hogyan tanulja a lányunokám kis kezeivel a macszgombóc formálását, hogyan tudnak együtt örülni egy ezerszínű pillangó látványán, s hogyan tudja a nagymama megvigasztalni a bármilyen okból elkezeredett gyermeket. S most öszülök fejjel, nagyszülőként... lehet, hogy groteszk, de elkezdtek hiányozni a nagymamám. A sors nekem ezt az élményt ugyanis nem adta meg. Én nem tudom, milyen egy nagymama ölében megpihenni, nem tudom, milyen, amikor régi családi történeteket mesél.

Nekem soha nem simogathatta meg arcomat a nagymamám, soha nem vigasztalhatott meg, ha a terézvárosi körfolyosón – a gangon – elestem, s nem ápolhatott, mikor éppen lázasan feküdtem. Én nem tudom, milyen a nagymama kosztja.

Elfeledett soproniak, elfeledett ceglédiek, elfeledett abonyiak. Tőlem ezt lopta el a történelem. Végignéztem a soproni képeket. Mosolygós gyermekek, családjukért felelősséget érző felnőttek: az elfeledettek.

Nincs Boros Liána. 1933-ban született Bécsújhelyen, az Új utca 8.-ban lakott. Liánát 1944-ben, a Fegyvertár utca 5. sz. alatti zsidó elemi iskola tanulójaként deportálták Auschwitzba,

MEMEN70

Tisztán emlékezünk

Támogasson!

Számlaszám: 11707024-20386324

www.memento70.hu

MEGHÍVÓ

A holokauszt 70. évfordulóján a magyar zsidó mártírok emlékművénél, a Raoul Wallenberg Emlékparkban (Budapest VII., Wesselényi utca 5.) 2014. július 6-án, vasárnap, délelőtt 9.30 órakor **megemlékezést**

tartunk, melyre Önt és b. családját tisztelettel meghívjuk.

Emlékbeszédet mond: Zoltai Gusztáv, az Emanuel Alapítvány titkára dr. Frölich Róbert főrabbi

Közreműködik: Szilágyi Gábor kántor Oláh Gergő Gerendás Péter

Zoltai Gusztáv, az Emanuel Alapítvány titkára

Kelemen Hunor: A többség mindig felelős a kisebbségért

Kelemen Hunor romániai miniszterelnök-helyettes szerint megálljt kell parancsolni az Európában újra megerősödő szélsőségeknek. A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnöki tisztségét is betöltő politikus Kolozsvár belvárosában egy holokauszt-emlékmű felavatásán mondott beszédet.

Az emlékmű annak a több mint 18 ezer Kolozsvár környéki zsidónak állít emléket, akiket hetven évvel ezelőtt deportáltak a náci haláltáborokba.

Kelemen Hunor az európai parlamenti választások eredményeire utalva jelentette ki, hogy nem szabad helyet engedni azoknak, akik embereket különböztetnek meg faji, nyelvi vagy vallási alapon. Azt is hozzátette, a többség mindig felelős a kisebbségért. A Kolozsvár környéki zsidók halálba küldésért is kollektív a felelősség.

„Egyetlen ember nem lett volna képes megszervezni, hogy 56 nap alatt több mint 430 ezer zsidót gyűjtsenek össze egy 170 ezer négyzetkilométeres területről, hogy a halálvonatokkal Auschwitzba vigyék őket” – jelentette ki Kelemen Hunor. Hozzátette, a szolidaritás hiánya tette lehetővé a deportálásokat. A társadalmi szolidaritás csökkentette volna a tragédia mértékét, vagy akár teljesen elkerülhetővé tette volna azt.

Azt is megemléltette, hogy akkor is voltak, akik példát mutattak szolidaritásból, így Márton Áron római katolikus püspök és Járosi Andor evangélikus eszperes, de a történeteket mégsem sikerült megakadályozni.

Az RMDSZ-elnök szerint az emlékezés hiányából fakad, hogy később a kommunizmus is milliókat küldhetett a halálba, és az etnikai tisztogatás a Balkánon is megismétlődhetett. Hozzátette, az emlékezet ébren tartásával lehet elkerülni, hogy a 21. században hasonló tragédiák történjenek.

Aurel Vainer, a romániai zsidó hitközségek szövetségének elnöke a megemlékezésen felidézte: Észak-Erdélyben másfél hónap elég volt ahhoz, hogy 135 ezer zsidót a náci haláltáborokba küldjenek. A zsidó közösség vezetője külön kitért a meggyilkolt gyermekekre. „Mit adhatott volna az emberiségnek az a kétmillió zsidó gyermek, akiket a náci gépezet megsemmisített?” – tette fel a kérdést.

A holokausztra emlékeztető kolozsvári térplasztikát Löwith Egon zsidó származású helyi magyar szobrászművész tervei alapján Kolozsi Tibor készítette. Amint Emil Boc polgármester fogalmazott, azért állították, hogy hasonló tragédia soha többé ne történhessen.

(MTI)

Körzeti kitekintő

Debrecen

Hitközségünk köztiszteletben álló tagja, a mindenki által szeretett és nagyra becsült *Réti Béla*, a hitéletet évtizedek óta szakértő kezekkel önzetlenül irányító Béla bácsi, *Baruch ben Mordche* betöltötte a 90. életévét. Szívvel kívánunk neki nagyon jó egészséget, sok örömet és minden elképzelhető jót, hogy még sokáig köztünk szolgálhassa a Mindenható áldásával közösségünket.

A szombati istentisztelet alkalmával mindig Béla bácsi hívta fel mint gabe a tórához hittestvéreinket, most azonban a születésnapot hívták fel az előkelő hatodikként.

Az ezt követő kitudon a DZSH elnöke meleg szavakkal köszöntötte az ünnepeket, aki meghatottan hallgatta a jókívánásokat. *Dr. Bárd Tibor* családtag méltatta életútját, mely nem volt könnyű. A hitéhez és családjához rendíthetetlenül hű Béla bácsi mindig nagy megbecsülésnek örvendett. *Shmuel Faigen* rabbi és *Somogyi László* rangidős hittestvérünk a Mindenható áldását kérte az ünnepekre.

Kívánunk jó egészséget, hosszú életet bis 120!

Szeged

A hitközséggel együttműködésben két kiállítást rendeztek a városban. A vonal mesterei szegedi mecénásai: „In memoriam Vadász Endre (1901–1944)” címmel a Somogyi Könyvtárban grafikai bemutatót tartottak, melynek keretében a 20-as, 30-as évek jeles mesterének munkáit láthaták az érdeklődők. A művész és felesége 1944 júniusában egymástól távoli helységeben, de egymásnak üzenve és megállapodva önként vetették véget életüknek, elébe menve a gettózásnak és a holokausztnak. Vadász Endre számos alkotása még ma is része amerikai kiállításoknak. Legismertebb albuma, a *Haláltánc*, 1936-ban jelent meg. A rendezvény a város éves holokausztprogramjának része.

A Szegedi Közéleti Kávéház és az MTA SZTE Vallási Kulturakutató Csoport szervezésében Ortodox zsidóság és modernitás címmel volt könyvbemutató, ahol *Glasser Nor-*

bert „Találkozás a Szent Igazzal. A magyar nyelvű ortodox zsidó sajtó cádik-képe (1891–1944)” című, idén megjelent művét ismertette *Voight Vilmos*, az ELTE emeritus professzora és *Fényes Balázs*, az ORZSE adjunktusa. Ezután az egyetem bölcsészettudományi karának galériáján „Az átmentett hagyomány őrzői” címen nyílt kiállítás. Az igen színvonalas anyag az egyetem éves holokausztprogramjának részeként valósult meg.

A Szegedi Tudományegyetemen harmadik alkalommal rendezték meg a Nobel-díjasok – Tehetséges Diákok Találkozóját, amelyen idén két izraeli kémiai Nobel-díjas – *Aaron Ciechanover* (2004) és *Ada Yonath* (2009) – vettek részt. A világhírű tudósok előadást tartottak a Ságvári Endre és a Radnóti Miklós gimnáziumban, népszerűsítették a tudományt, szóltak az országukban rendelkezésre álló tanulmányi lehetőségekről, ellátogattak az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpontjába, konferencia-adtak elő és hallgattak meg előadást fiatal talentumoktól, s átnyújtották az általuk és az egyetem által létrehozott alapítványi díjakat. A záró programra a Szegedi Nemzeti Színházban a Magyar Allami Népi Együttes és a Szeged Táncegyüttes közreműködésével került sor. A konferencia és a műsor összeállítása és megszervezése *Hegyi Péter* professzor érdeme, aki nemcsak gasztroenterológusként, hanem koreográfusként, táncsoportvezetőként és táncosként is szerepelt a rendezvényen. Az eseményen *Ilan Mor* nagykövét találkozott a tudósokkal és az egyetem vezetőivel. *Lednitzky András* hitközségi elnök, tiszteletbeli konzul az Élő zsinagóga fotóalbummal köszöntötte meg a vendégek alapítványi támogatását.

A Szegedi Dugonics Társaság és szakosztályai, valamint a hitközség a Városháza dísztermében *Király László* zeneszerző „Holokauszt a magyar zenében” című referátumával csatlakozott a nemzetközi holokauszt-emlékprogramhoz. A résztvevők elsősorban a szegedi zenészekről, művészekről és az általuk előadott művekről szerezhettek ismereteket, majd kérdéseket is feltehettek.

A hitközség és a Dugonics András Piarista Gimnázium együttműködési szerződést kötött a hitoktatás zsidóságot érintő fejezeteinek általunk történő ismertetésére. Ezen kihelyezett órák keretében közösségünk főbbje, *Markovics Zolt* rendkívüli osztályfőnöki órát tartott a 11. osztályosok számára. Főbbje bemutatja a nagy zsinagógát, szólt az Ószövet-ségről, valamint válaszolt a kérdésekre. A továbbiakban lehetőség lesz, hogy a tanulók az órákon megismerhessék nemcsak vallásunk alapjait, a hitközség történetét, de bepillantást nyerhessenek a zsidó ünnepek és hagyományok világába is.

Hetedik alkalommal rendezett koncertet a 2006-ban elhunyt világhírű basszista, *Gregor József* emlékére a Kossuth-díjas énekesről elnevezett alapítvány, a Szegedi Közéleti Kávéház a hitközség támogatásával az Új Zsinagógában. A változatos műsorra közel félezren voltak kíváncsiak. Felléptek *Gregor József* – aki korábban a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság díszelnöke is volt – olyan neves régi játszótársai és muzsikusi partnerei, mint *Kertesi Ingrid*, *Szerekován János* operanékes, *Egető Mária* orgonaművész, *Kosztáncsi István* hegedűművész, valamint az új generáció képviselőiben *Dobrotka Szilvia*, *Ninkó Attila*, *Ninkó-Bottka Mária*, *Pataki Bence*, *Pintér Tünde*, illetve *Horváth Eszter* és a *Gregor Iskola* Kamaragyűjtése. Az est kezdetén a jelenlévőket Szeged egykori polgármestere, a későbbi egyháziügyi államtitkár, *Szalay István* köszöntötte, barátként emlékezve az énekesre. A közönség a belépőt adományokkal támogatta, amiből fiatal helybéli művésztehetségek részesednek.

L. A.

A rendszerváltás óta a hazai média a következőképpen táolta az újjvidéki vérengzés témáját: Tito partizánjai ártatlan magyarok ezreit megszállták le. A Kádár-éra alatt azért megjelent Cseres Tibor Híde napok című könyve, majd az ebből készült film, amelyek legalábbis sejtetni engedték, hogy a történet nem úgy kezdődött... A jelenlegi kormány és a szerb illetékesek között talán egy éve született megállapodás arról, hogy emlékművet állítsanak a magyarok által végrehajtott tömeggyilkosságoknak és a szerbek általi, ártatlan embereket is sújtó megtorlásnak. Képeink, melyek a magyar katonák és csendőrök „tevékenységét” ábrázolják, a Novosti hírgyűjtemény honlapjáról származnak.

Egyetemi pedagógusi végzettséggel, 5 éves pedagógusi szakmai gyakorlattal és közoktatási vezetői végzettséggel rendelkező

igazgatót keresünk

a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség által

fenntartott 12 osztályos oktatási intézménybe.

Fényképes önéletrajzot, motivációs levelet és oklevélmásolatokat

kérünk. E-mail cím: zsofia@orthitk.t-online.hu

Negyven éve halt meg a gyermekek megmentője

Voltak, akik megértették az idők parancsát, és volt bátorságuk cselekedni; ennek értékét lehetetlen felbecsülni. Sztéhlo Gábor és a hozzá hasonló emberek az életükkel játszottak, amikor kiálltak az üldözöttekért. (Schweitzer József)

Negyven éve halt meg Sztéhlo Gábor evangélikus lelkész, a vész-korszak idején sok száz zsidó gyermek megmentője, 1945 után a Gaudiopolis gyermekköztársaság alapítója.

A lelkész 1944 márciusában kezdte el zsidó gyerekek mentését Raffay Sándor püspök megbízásából. Karácsonyig 32 otthonban szervezte meg a gyerekek ellátását a Vöröskereszt támogatásával. Sztéhlo Gábor számára a gyermekek, felnőttek személyválogatás nélküli mentése szolgálat volt, amit nem akart, de nem is tudott volna visszautasítani. Hitének mélysége és hatóereje szinte felmér-

hetetlen. Tette mindezt derűvel, nyitott lélekkel.

1945 tavaszán a Weiss Manfréd által felajánlott területen létrehozta a Pax gyermekotthont, a Gaudiopolis (Örmöváros) nevű intézményt. 1961-től 1974-ben bekövetkezett haláláig Svájcban végzett lelkészi munkát. Tevékenységéért 1972-ben megkapta a Világ igaza címet. Nobel-békedíjra is felterjesztették.

Sztéhlo Gábor ihlette Radványi Géza Valahol Európában című filmjét és főszereplőjét, az alkotásban szereplő gyermekek nagy része is Gaudiopolisból jött. A gyermekköztársaságról Szántó Erika készített dokumentumfilmet, majd tévéjátékot.

Sztéhlo életében a magyar államtól semmilyen elismerést nem kapott, a hatalom nem tudott mit kezdeni vele, mert nem volt kommunista, az egyházak viszont túlságosan szabadelvűnek tartották. Az általa megmentettek és nevelték 1990-ben nevével viselő alapítványt hoztak létre, amely önálló életet kezdő állami gondozottakat támogat.

70

INTERNÁLÁSOK

a zsidó csillag nem viselése miatt

A megkülönböztető jelet nem megfelelően viselőket pénzbüntetéssel sújtotta a rendőri büntető bíróság.

Pécs, ápr. 19. – Megírta a Dunántúl, hogy a zsidó csillag nem viselése miatt Lukács Ernő 48 éves, Gerő Ferenc 55 éves, Beck Béla 49 éves, Károlyi Károlyné 53 éves, Blyár Dezső 43 éves és Pollák Lászlóné 24 éves pécsi lakosokat pénzbüntetésre ítélték.

Schlesinger László 19 éves, Aszódi Vilmos 29 éves, Spitzer Róbert 37 éves, vagy Károlyi Jenőné 67 éves pécsi lakosokat pedig elzárásbüntetésre ítélték a pécsi rendőrkapitány-szolgálat büntető bírósága.

Az április 19-én megtartott tárgyaláson ügyancsok az 1940-1944. M. E. sz. rendelet megszegése miatt egy hatalkorú, aki Sasra utazott a német, hogy viselje volna a sárga csillagot, jogerősen két hónapi elzárásra ítélt a büntető bíróság. Róth Elemér 40 éves és Róth Aladár 43 éves Makár utca 66. szám alatti lakosok anyjuk üzemében, ahol a közönséggel érintkeztek, szintén nem viselték a megkülönböztető jelet, ezért 60-60 napi elzárás és átváltoztatható 1000-1000 pengő pénzbüntetésre ítélték.

A fent hivatolt 13 elfűtött a pécsi rendőrkapitány-szolgálat büntető bírósága alapján nemcsak elzárásra, hanem pénzbüntetésre is ítélték. Az ügyek a pécsi kapitány-szolgálatba helyezték el.

A Pécsi megvárt rendőrségi razzia során több olyan

DUNÁNTÚL
SZERKESZTŐSÉG
TELEFONSZÁM:
29-49

Emlékkő Csákváron

Évszázadokon keresztül békecsésben éltek itt a zsidók. 1944-ben a 11 zsidó család mintegy 50 főt számlált. Június 3-án zsidótlanították Csákvárt. A holokauszt 70. évfordulójára a Vértes Múzeum Baráti Köre Egyesület célul tűzte ki, hogy méltó módon megemlékezik a deportált zsidó családokról és az 1909-ben épült, ma már nem létező zsinagógáról.

A megemlékezés a katolikus, a református, az evangélikus templomok öperces harangzúgásával kezdődött. *Lebovits Imre* holokausztúlélő emlékezett a mártírokról. Beszédének középpontjában Horthy felelőssége és döntése állt: a kormányzó nevezte ki és adott szabad kezét a nácibarát és antiszemita Sztójay Döme miniszterelnöknek és hóhértársainak, Jaross Andor belügyminiszternek, Baky László és Endre László államtitkároknak, akik a magyar vidéket hat hét alatt zsidótlanították. A német megszállók a magyar adminisztráció lelkes támogatása és kegyetlen végrehajtása nélkül nem lettek volna képesek a deportálásra. Hitler telefonon beszélt Eichmann-nal, és megkérdezte, kell-e segítség. Eichmann válasza: nem kell, ilyen széles körű támogatást sehol sem kaptunk. Horthy nem követte Dánia, Bulgária, Finnország, sőt Románia példáját sem. Antonescu Dél-Erdély és Havasalföld zsidó lakosságát nem volt hajlandó kiadni Hitlernek, annak ellenére, hogy Besszarabiában és Bukovinában 270 000 zsidót öltek meg.

Ezután következett az Emlékkő leleplezése, melyet *Szénási Jonathan Ándor* református lelkész, *Bence András* evangélikus lelkész és *Tamás Antal* katolikus világi elnök áldott meg.

Bokodi István, a Vértes Múzeum Baráti Köre Egyesület elnöke emlékezett Csákvár zsidóságára. Részletek a beszédből: „A 19. század fontos történésze a magyar politikai nemzet kialakulása. Mások mellett a magyarországi zsidóság is nemzetalkotó tényező lett. Kialakult a polgári jogegyenlőség és a zsidó vallás bevett vallássá vált. (...) Nem egyszerű bocsánatkérésre van szükség, hanem a történelmi, társadalmi tények nyílt feltárására és beismerésére. Ez sem lehet öncélú, hanem a társadalmi tudatba kell beépülnie annak érdekében, hogy közösségünk önvédelmi, öngyógyító készségei javuljanak. (...) Jóval az 1944. márciusi náci megszállás előtt a magyar állam megépítette már azt az utat – megbélyegzéssel, kirekesztéssel, jogfosztással –, mely egyenesen vezetett a deportálásokhoz. Nem egyik napról a másikra történt, ami történt. Szép lassan, sok apró lépéssel sodródott az ország a tragikus útra. (...) Nemzeti összefogás helyett megindult egy öncsonkító folyamat. A magyar nemzet vesztesége pótolhatatlan.”

A megemlékezés alkalmából a Vértes Egyesület kiadott egy kis füzetet, melynek történetét 19 idős csákvári visszaemlékezőtől gyűjtötte össze. A füzet címe: 2014. Emlékezz..., mert zsidók voltak. Részletek a kiadványból: *Reményi Ferencné Németh Erzsébet*: Ismerem a Kohn család Kató nevű lányát. Róla az a kép maradt meg bennem, hogy volt egy hátul gombolós fekete klokköténye, és a mellén sárga csillagot viselt. *Váli Katalin*: Egyre na-

gyobb megdöbbenéssel hallok azokat a képtelen megnyilvánulásokat, amelyek a különböző orgánumban és élőben is kétségbe vonják a holokauszt létezését. 1944-ben tudtam, hogy háború van, mégis az döbentett meg leginkább, hogy egy napon nem jöttek iskolába a zsidó lányok. Az akkori 10-12 éves kislányok végül napirendre tértek felette, azonban nem kerülte el figyelmünket, hogy a családok is eltűntek. Csákvár lakossága szívesen vette igénybe a zsidó üzleteket. Kedvező hitelt és részletfizetést is adtak, sok új ház a segítségükkel épült fel. *Pál Imréné Tobak Erzsébet*: 1948-ban a Földműves Szövetkezet autós túrát hirdetett a borzalmak helyszínére. Anna néni, Boriska néni meg tudta nyerni anyukámat, elengedett, ekkor 15 éves voltam. Hajhegyek, ezerszámra szemüveg, műláb és -kéz, mankó, bot hegybe rakva. Egy terebben táská, bőrönd, kosár. Ahogy ott nézelődünk, megláttam egy kis vesszőkosarat, jobban megnéztem, benne piros-fehér pettyes betét, ben-

ne egy cédula: Kohn Katika Csákvár. Az egyik útitárs, Mariska megszólalt: nézzétek, fekete bőrönd, rajta felirat: Szántó László Csákvár.

Az Emlékkő talapzatán az elpusztított zsidó családok neveit olvashatjuk. Az Esterházy Mór általános iskola tanulóit az idős visszaemlékezők történeteit olvasták fel, majd elhelyezték a kegyelet köveit.

Ezután *Borgula András*, a Gólem színház igazgatója Szép Ernő zsidóságról szóló elmélkedését adta elő.

A mintegy 90 résztvevő átvonult a Novák-házba a Csákvári zsidóság című kiállítás megnyitására. *Grósz Andor* egyetemi tanár beszédében hangsúlyozta: Emlékezni és emlékeztetni kell a mártírokról, és nem felejteni!

A megható és szívszorító esemény, a példás rendezés nagyszámú, lelkes csákvári lakos – kiemelten *Tóth Árpádné Marika* és csapata – összehangolt munkája, fáradhatatlan és eredményes tevékenykedése révén valósult meg.

Akadémikusok az Emlékműről

„A sok vihart kavart emlékmű, az angyali ártatlanságú magyar társadalom és a birodalmi sas képében Németország szembeállítására felelni és feledtetni próbálja a magyar társadalom és a Horthy-kormányzat felelősségét zsidóként megjelölt tömegek meghurcolásáért és elvesztéséért, a náci Németország mellett a háború végéig kitartó, hol készséges, hol vonakodó együttműködéséért” – mondta Hunyady György, az MTA Filozófia és Történettudományok Osztályának vezetője „A történelmi emlékezet és a történettudomány” című konferencián.

Szokatlanul egyértelmű leírását adta Hunyady a kormányerő politikájának, amely számol a társadalom apátiájával. Csoportérdekeit kezdetektől fogva nemzetinek címkezi, és az ennek nevében indított gazdasági, politikai hatalomösszpontosításban „addig megy előre, ameddig csak tud. És bizony igen messzire jutott”.

Ormos Mária történész a megszállási emlékműről azt mondta, „a szimbólum ugyan kifejezheti a rablók dúló sokaságát, de a Wehrmacht magyarországi megjelenését nem”. Az 1944.

március 19-én bevonuló német erők – amelyek kétségtelenül megszállást valósítottak meg Magyarországon – ugyanis nem a császári sas, hanem a horogkereszt jegyében jelentek meg. Ráadásul a sas a mai Németország címerállata is, így érthető a mai német vezetés tiltakozása.

Marosi Ernő Széchenyi-díjas művészettörténész az Index beszámolója szerint ironikus hangvételű előadásban beszélt arról, hogy az emlékművekkel a hatalom minden történelmi időszakban politikai közmegegyezést pecsétel meg. A mai magyar kormány ebben kivétel: „Nálunk ezt titkolózás övezi, mert a hatalom ezeket meglepetésnek, afféle karácsonyi vagy Mikulás-ajándéknak szánja.” Marosi szerint „a nem akadémiaileg fegyelmezett józan ész” már elmondta a szoborról a véleményét spontán közterti akciókkal és a sajtóban megjelent cikkekkkel. „Ehhez nincs mit hozzátenni, hacsak nem a kritika ünnepléses kihirdetését, hogy tudniillik a szervezetnek a művészethez semmi köze.”

Index

Hírek, események röviden

– **Koszorúzás a Szabadság téren.** Június 9-én a Dohány utcai körzet Frölich Róbert főrabbi és Zoltai Gusztáv elnök vezetésével koszorút helyezett el tiltakozásul a Szabadság téri készülő emlékmű előtt. A délutáni ima után testületileg vonultak a helyszínre.

– **Balatonfüredi üdülők** ez évben is várja kedves vendégeit két- és négyágyas, televíziós, fűrdőszobás szobáiban, teljes ellátással (reggeli tízórai, ebéd, uzsonna, vacsora). Jelentkezni lehet a Szociális Osztályon személyesen vagy a 413-5571-es telefonszámon.

Az igazi segítség igaz szívből fakad

A SAR-EL főigazgatója Budapesten

Rangos találkozóra került sor Budapesten az Izraeli Kulturális Intézetben, ugyanis *Israel („SOLO”) Geva*, a SAR-EL főigazgatója az önkéntes munkavállalással kapcsolatosan tartott előadást az érdeklődőknek.

A SAR-EL vezetőjét, illetve a 100 főt is meghaladó megjelenteket *Deutsch János*, a projekt magyarországi koordinátora köszöntötte, egyben örömeinek adott hangot, hogy létrejött a régóta várt találkozó.

Ezt követően a mozgalom Izraelből érkezett vezetője szólt – tolmács útján – a hallgatóságához.

Immár 10 éve irányítom a SAR-EL munkáját, melynek legfőbb feladata az Izraelbe érkező önkéntesek fogadása, elhelyezése és foglalkoztatása, ugyanakkor a háromhetes turnusok tagjai részére jelentős segítséget biztosítanak, hogy minél jobban megismerjék a fogadó állam történelmét, hétköznapjait, illetve a 66 éves ország fejlődésének koncepcióját – fogalmazta meg bevezetőjét *Israel („SOLO”) Geva*.

A részletes ismertető során elhangzott, hogy a 32 évre visszatekintő önkéntes polgári munkamozgalmat *Aharon Davidi*, az ejtőernyős hadosztály egykori parancsnoka alapította meg. „Ne pénzt, hanem a kezeteiket és a szíveteket adjátok!” – szólt a manapság is helytálló kérés *Davidi* parancsnoktól az önzetlenek felé.

Az eltelt idők során 160 ezer önkéntest fogadott és foglalkoztatott Izrael. Évente átlagosan 4000 fő érkezik a világ számos országából: Amerikából, Európából, Dél-Afrikából, Új-Zélandról, Ausztráliából is, zsidók és nem zsidók vegyesen – adta tudtul a SAR-EL irányítója.

A részletekből kiderült az is, hogy a projekt működtetése nagyon pontos, számos részletre kiterjedő szervezési munkát igényel, hiszen előre kell megtervezni, hová, milyen munkára, mekkora létszámra lesz szükség, ugyanakkor az önkéntes munka népszerűsítése is jelentős kapacitást köt le – derült ki a részletekből.

A találkozó a munkával, kiutazással, ellátással kapcsolatos kérdések feldolgozásával, illetve azok megválaszolásával zárult.

Mezei Péter, a SAR-EL önkéntese

Hitlert megfosztották díszpolgári címétől

Második nekifutásra...

Törölték Adolf Hitler és a náci diktátort kancellárrá kinevező Paul von Hindenburg német államfő díszpolgári címét a bajorországi Dietramszellben.

A helyi önkormányzat 22 fős képviselő-testületében második nekifutásra sikerült határozni Hitler és Hindenburg díszpolgári címének eltörléséről. Az első próbálkozás 8 képviselő ellenállásán bukott meg. Az ügy felháborodást keltett, holokausztúlélők és politikusok botrányosnak nevezték az előző héten hozott döntést.

Az ügyet ezért ismét napirendre vették – számolt be a bajor közszolgálati műsorszóró társaság (Ba-

yerischer Rundfunk). A testület az ülésen nyilvánosan bocsánatot kért az elhibázott döntésért, majd két helyi lakos – egy író házaspár – tartott előadást arról, hogy miként irtották ki a náciak a családjuk egy részét.

Ezután a testület egyhangúlag megszavazta a díszpolgári cím visszavonásáról szóló javaslatot.

A náci rezsim bukásáig mintegy négyezer németországi település adományozott díszpolgári címet a diktátornak. Arról nincs statisztika, hogy hány helyen vonták vissza a döntést. Becslések szerint a települések többségében ez megtörtént.

MTI

70

FELHÍVÁS!

Minden bejelentésre kötelezett, elhagyott, kereszténynél megőrzésre, vagy használatra átvett, végül 1944. március hó 22. napjától megvett zsidó vagyon:

NEMZETI VAGYON!

FELHÍVOK MINDENKIT,

akinek ilyen zsidóvagyon van a birtokában, megőrzésében vagy használatában, végül 1944. évi március hó 22-ik napjától megvett zsidóvagyonnal rendelkezik és ezeket még be nem jelentette, súlyos büntetőjogi felelősség terhe alatt a m. kir. pénzügyigazgatóságához késedelem nélkül,

AZONNAL JELENTSE BE.

A nemesfémeket, nemes fémtárgyakat, drágaköveket, érmeket (pénz), értékpapirokat, műtárgyakat, nemes szőnyegeket, stb. pedig személyesen Érsekújvárott (Posta utca 7. szám, II. emelet) közvetlenül hozzám szállítsa be és nekem adja át.

Érsekújvár, 1944. évi május hó 19-án.

Dr. Zoltay Róbert
m. kir. pénzügyigazgató.

Töprengés egy már elment Menet után

Most ugyan egy másik menet indult az Élet Menete után¹, de vajon miért válhatott ez is szükségessé? Mikor az élet amúgy is állandó menetelés: hol örömmel előrefutás, hol kényszerű hátratekintés: a béklyókra, amelyeket aktuálisan saját gyöngeségeink okán inkább a másik nyakára terhelünk, vagy a felelősségvállalásra, melynek elmulasztásáért hiába keressük a tetteseket...

De hát mi is ez a kényszer szülte, örökké menetre kész hátizsák? Miért a félelem, amiért állandó készenlétben tartjuk, hogy útra keljünk? Vagy miért a könnyen túlnéző közöny, amivel a jövőre vetülő árnyékát eltadjuk?

Igaz: aki magát nem készíti a felismert jó megtételére, azt többnyire mások kényszerítik akár a fel nem ismert rossz megvalósítására is. Mennünk kellett tehát mind, akik az emberléptékű életet a magunkénak szerelnénk tudni még!

Persze azoknak is el kellene menniük a Halál kapuihoz, akik máig is úgy hiszik, ők az egyetlen Jó egyedül jogos letéteményesei. Azoknak, akik az egykori Rend – azaz csakis az ő rendjük – szerint ma is megítélni akarják és eltörölni mások létezésjogát. Ám ha az

érdekek éppen azt kívánják, büszkén saját értékeik közé sorolják azok életműalkotását is, akiket származásukért annak idején sokféleképpen meggyötörtek.²

De természetesen azok is mentek, akiknek ez a szelektáló hangnem a háborúk szirénáját és a halálvagonok kattogását idézi fel. Mentek azok helyett is, akik már nem ismerhették meg a visszautat...

Mentek még mindazok, akik nem értik és nem igenlik, ahova el akar jutni ez a mai, csak látszólag új keletű acsarkodás.

Akik pedig e menet lobogóját kibontották, azok magukat nem kérve jöttek el élénk: Jobst Bittner lelkes vezetésével a TOS, a Tübingeni Evangéliumi Közösség fiataljai.

Jöttek megtisztulást keresve feloldani a hamis hallgatást, az emlékezet megtisztítását segítve, mindannyiunk megbékéléséért.

Ők azok a gyermekek, unokák és dédunokák, akik a világ előtt be merik vallani, hogy személyes hitük hitelességére is sötét árnyékot vet felmenőiknek a fasizmusból részt vállalt (és azt még le is tagadó) élete.

Jöttek, hogy helyettük bocsánatot kérjenek!

10-ből 9...

Nem a szélsőjobboldalnak üzen a megszállási emlékmű, véli a Political Capital kutatási igazgatója. *Krekó Péter* az ATV Startban elmondta, egy 2013-ban készült közvélemény-kutatás szerint az emberek döntő többsége alapvetően a németeket tartja felelősnek a holokausztért, és csak 9 százalék gondolja úgy, hogy a magyar lakosságnak is volt szerepe a történelemben.

Krekó szerint egyébként nehezen elképzelhető, hogy a kormány ne lett volna tisztában a következményekkel, amikor december végén a német megszállási emlékmű felállításáról döntött. A tiltakozás ugyanis borítékolható volt a zsidó szervezetek részéről, és persze Krekó szerint igenis fontos, hogy legyenek viták az emlékművel kapcsolatban. Ugyanakkor azt is látni kell – teszi hozzá az elemző –, hogy aki ma ezt az emlékművet támadja, az a jelenleg uralkodó véleményáramlattal megy szembe, amely szerint a felelősség elsősorban a németeket, illetve bizonyos mértékben a magyar államot mint egy, a néptől távol álló bürokratikus rendszert terheli, a magyar népnek azonban semmilyen szerepe nincs a holokausztban.

atv.hu / J. I.

A pápa a Kotelnál

Jad Vasem: a pápa kezét csókol a túlélőknek

Háború a nők és gyerekek ellen

A közelmúltban avatták fel Battonyán a volt battonyai járáshoz tartozó települések áldozatainak emlékművét. A mőzesi kőtáblákat formázó fekete kövön egymás alatt sorakoznak a nevek, s aranyozásuk még frissen, fájón fénylik. Battonya, Dombegyház, Kevermes, Magyardombegyház, Mezőhegyes mártírjai felett Karsai József polgármester, az emlékmű kezdeményezője, *Markovics Zsolt* főrabbi és a Mazihsiz alelnöke, *Tordai Péter* mondott gyászkiadvató beszédet. Ez utóbbiból idézünk.

Amikor végigolvassuk az áldozatok, a mártírjaink névsorát, az öltik a szemünkbe, milyen sok női név bukkan elő könnyeink mögül. Özvegy anyák, feleségek, leánygyermek. A férfiak zöme – tudjuk – munkaszolgálatosként szolgált, s magukra maradt feleségeik, anyáik kerültek megaláztatások és kínzások után a vagonokba, s többségük a gázkamrába. Azok voltak a bátrak, akik elsöktek, vagy önkezüikkel vetettek véget életüknek.

Dr. Palkó Lajosné A battonyai zsidóság emlékkönyve című összeállításában olvasható az alábbi történet:

„A gettózás május 10. körül kezdődött. Május 9-én Krause Erviné született Volacsek Bella magyar királyi honvédszázados és autóbusz-vállalkozó neje a vármegye alispánjától levélben kéri 18 éve elmebeteg anyjának, a 63 éves Polacsek Áronnénak a mentesítését, de a következő napokban megkezdődik a battonyaiak összegyűjtése. Polacseknek is bevitték Bánhegyesre. A kérvény 1944. július 24-én került az irattárba, rajta olvasható: »A zsidók a vármegye területéről el lettek szállítva, ennélfogva az ügy tárgyalanná vált.«

Battonyáról 108 embert vittek szekerekre Magyarbánhelyesre. Csak a legszükségesebb ruhaneműiket, ágyneműt és alapvető élelmiszereket vihettek magukkal. A családok egy hónapot és tíz napot töltöttek el 384 magukkal a bánhegyesi gettóban, zsúfoltság közepette és a legalapvetőbb higiéniai körülmények biztosítása nélkül. Magyarbánhelyesen június 19-ig maradtak a gettózottak. Az elszállítás előtt a nők testét egy bába vizsgálta meg elrejtett ékszerek után kutatva, ezt követően kiürítették a birtokot, és a családokat a vasútállomáshoz vitték, marhavagonokba zárták és Békéscsabára szállították. És onnan tovább...”

Kevés erre a szó. A lelkiünk háborog.

Az emlékmű Mózes kőtábláját idézi. Az emberi erkölcs 10 parancsát. De fájalmas kérdéseket idéz fel bennünk. Hol rejtőzött 70 éve az erkölcs? Hová bújt 70 éve az erkölcsi parancs? Hol volt a gyilkosokból hiányzó érzés: akár az én anyámmal, lányommal is megtehetnék mások ezt a szörnyűséget! Vajon szabad-e megkínözni gyerekeket, aggokat, akik sohasem fordultak senki ellen sem?

Hol volt 70 éve az emberség?

S mi volt helyette? Rablás, fosztogatás, erőszak, megbecstelenítés. Lehet-e olyan erős az ékszer, a pénz, a mások vagyona utáni vágy, hogy 40 napja éhez és szomjazó nők hüvelyébe vájjanak a mohóbbnál is mohóbb cezek? Lehet-e olyan vad a zsidók vagyona után sóvárgás, hogy rasszista ideológiát köritesnek mellé, erkölcsi parancsal szemben álló törvényeket alkossanak, s elmebeteg öregasszonyokat és ártatlan kisgyerekeket kínozzanak miattuk?

Ez nem antiszemitizmus. Ez több annál. Ez vérszagra vadult, állatias, elborult elméjű, dögevő mohóság.

Még a sötét középkor is erkölcsösebb volt ennél. Létezett ugyanis akkor a zsidók adósleveleinek megsemmisítése, az úgynevezett levélölés. Ha a király (vagy hozzá közel álló híve) már túl sok pénzzel tartozott, még mindig mondhatta, hogy nem fizetek, s elrendelték egy-egy zsidó vagy közösség által nyújtott kölcsön megsemmisítését. A zsidó ugyan tönkrement, de nem vették el feltétlenül aljasul az életét (bár volt olyan eset, amikor még ez is megtörtént), s nem hazudtak mellé ideológiákat.

Az hiszem, hogy a ma antiszemita, menetelői ugyanezen rablólórdák sakáljai, dögevői. Akik munka, vállalkozás, megerőltetés nélkül akarnak maguknak vagyont. Akik azzal bizonyítják erejüket, hogy csordába tömörülve vonulhatnak polgárok, családok portái előtt. De mi lesz velük akkor, amikor már nincs kit kirabolni? Nincs kit megalázni, megverni, megfélemlíteni? Mi lesz velük, amikor majd tőlük kérdezik meg: neked ki is volt az apád, anyád? Magyar? Sváb? Szlovák? És miért nem ilyen vagy olyan...?

Minket, zsidókat már többé nem lehet megfélemlíteni. Mi már „kiféltük magunkat” több generációra előre. Mi nem fogadjuk el a többé az embertelen parancsokat. Nem fogadjuk el az önkényeskedőket, erőszaktevőket, fekete egyenruhásokat. Miránk nem csap le többé se birodalmi sas, se turul. A zsidó fiatalok identitása magyar és zsidó. Ők megtanulták: Mózes Tízparancsolata előrébb való, mint a politika, az ember alkotta törvények milliárdnyi kötelve. Istene az igaz törvény. Megerősödött a gerincük, s velük együtt a miénk, öregeké is.

Ahogy Battonya városáé is.

Kevés olyan település van, ahol mertek, akartak, vállaltak zsidó mártíremlékművet köztérre elhelyezni. Battonya megtette. Ezzel azt állítják, hogy az itt lakók nem fogják meggyalázni a halottak emlékét, mint tették más településeken – még a holokauszt-emlékévben is – az emberi hiának: Tatabányán, Szikszón.

Ezzel az emlékművel az állítják: Battonya lakói bíznak az erkölcs, a tisztesség, az emberség erejében, s a 70 évvel ezelőtti borzalmak sohasem ismétlődhetnek meg ebben a városban, s a környező településeken sem. Battonya az első felszabadult város volt 1944-ben Magyarországon.

Most pedig a legerkölcösebb városok közé lép.

Battonya nem követeli meg a tisztelgetet. Battonya ezzel az emlékművel és békében megőrzésével megsegítette.

Dombi Gábor

Ők jöttek hozzánk, hogy szembenézzenek mindazokkal és utódaikkal, akiket az ő közvetlen elődei megszegyenítettek, és éltre vagy halálra szólóan megsebeztek.

Akikről mindannyiunknak tudni kell, a humán tudományok által is sokszorosan bizonyítottan³, hogy akaratlanul is továbbadódnak az ő sebeik.

Mert a kényszerített hallgatás, amelyet a mára már bukott ideológia várt el, tudattalan félelmek nyomán örököltette át retteneteit. A kényszerülő kibeszélés pedig, amely a feszült létbe esetleg belerokkant túlélő számára a gyógyulás reményét hozhatta el, mások számára is láthatóvá tette az iszonyatot.⁴

Igaz: az elhunytak, a megsemmisítettek már nem tudnak megbocsátani⁵.

Emlékezetüket méltón őrző utódaik pedig elsősorban arra figyelmeztetnek: Hiteletlen az a Hit, amely mások hitének megsemmisítésére tör! Mert a Teremtő tiszteletét egyetlen, magát bármennyire is igaznak tudó vallási közösség sem tudja megvalósítani, ha a többi teremtményben rejtlő Teremtői Képmás mivoltát nem ismeri fel, vagy netán azt szándékosan eltagadja.

Mennünk kellett hát együtt mindazoknak, akik erőnlétünk szerint szóval vagy tettel valljuk: a Teremtő nem diszkriminál! Mélegén csak és kizárólag az emberség méretetlik meg. Vagy hiányának gyalázata, illetve látszatlétének hazugsága, amely egyaránt elvettek.

Így nem marad más a teremtetett lét tisztaságának és a lelkiismeret önigazololásának eszközéül, mint kinek-kinek saját hite vagy reménye hiteles felmutatása. Amelyet ahelyett, hogy másoktól követelné meg, maga tesz le elsőként az Igazság asztalára.

Mert a létünket ajándékba kaptuk mindannyian, így nem is lehetünk bírái mások létezésjogának. Ám megbocsátani mindannyiunknak, akár utódokként is, igen nehéz.

Mert törekedhetünk ugyan a tévedések megértésére, de nem igazolhatjuk azok megtételének jogosságát. Hiszen akkor akaratlanul is a megismételhetőség bátorítóivá silányulunk.

Vonatkozik ez minden, a korabeli szóhasználat okán kimagyarázott gyalázkodásra éppúgy, mint ahogy ma is a politikai szükségesség bugyraiba gyömöszölődnek bele a veszélyes elfogultságok.

Ezért akinek megadatott, hogy imádkozni tud, imádkozzon elsősorban azért, hogy minél többek tudjanak hitelesen élt hitük példájával mennél többeket az Örökkévaló felé vonzani.

Így talán ezáltal is emberibbé tehetjük magunk körül ezt a szűkülő hazai világot.

Ranschburg Ágnes Hildegard zsidó-német származású bencés világi rendtag

1 2014. április 22-től 27-ig német náci bűnelkövetők leszármazottai és hazai túlélők az ismétlődés veszélye ellen tiltakozókkal együtt járták végig a halálmenetek magyarországi fő vonalait, hogy megbékélési segítsenek (ld. bővebben a www.menetelesazeletert.hu és a Segítség az Élethez Alapítvány honlapját).

2 Lásd pl. a Nemzeti Könyvtár sorozatában Karinth Frigyes műveit.

3 Virág Teréz, 1994: A Holocaust-szindróma megjelenése a pszichoterápiás gyakorlatban. In: Thalassa, (5)1994: 129–138 pp.

4 Bárdos Katalin, Kardos Péter, 2001: Diszkrimináció és üldöztetés: hatások és következmények. Konferencia, 2000, Budapest, KÚT Alapítvány 2001, Animula 2001.

5 Lásd a menetelésekről készült filmeket, erre vonatkozóan a MENET 10/8-at a YouTube-on.

IZRAELI

Porckorongsérvel műtöttek meg egy barnamedvét

Porckorongműtéten esett át Mango, a 19 éves szíriai barnamedve Izraelben – közölte *Sagit Horowitz*, a Tel-Aviv melletti Ramat-Gan állatkert szővívője. Mango szinte megbénult a hátsó lábaira az elmúlt hetekben. Először a jobb lábát nem tudta mozdítani, majd egyre súlyosbodott az állapota – számolt be róla *Merav Samir*, a műtétet végző csoport vezetője.

Az állatorvosok röntgenvizsgálattal állapították meg, hogy a 250 kilós medvének porckorongsérve van, az nyomta a gerincvelőt. A műtétet intubálták, a fejét szemeteszakba csomagolt párnával támasztották alá, és az operáció alatt folyamatosan ellenőrizték a vérnyomását is.

A Ramat-Gan állatkertben nem ritka az orvosi beavatkozás. Tavaly egy 14 éves szumátrai tigris krónikus fülgyulladását gyógyították meg akupunktúrával. *Samir* szerint a porckorongsérvtől szenvedő medvéket rendszerint elaltatják, ez a műtét újdonságnak számít medvéknél, inkább kisebb kutyákon végzik. Az, hogy Mango teljesen felépül-e, a következő hetekben derül ki.

MTI

Kelet-jeruzsálemi tervek

A jeruzsálemi körzeti építési és tervezési bizottság jóváhagyta a Kelet-Jeruzsálem Szilván negyedében felépülő hatalmas régészeti látogatóközpont terveit – közölte a Háárec című izraeli újság honlapja.

A grémium nyolc órán keresztül hallgatta meg és részben el is fogadta a terv ellenzőinek véleményét annak elfogadása előtt. Az ott található régészeti emlékek megőrzésére kötelezték az építetőköt, és csökkentették a leendő épület nagyságát.

Az Elád nevű egyesület és a természetvédelmi hivatal közösen nyújtotta be grandiózus elképzeléseit, amelyek a már 2009-ben is beadott és elfogadott terv területének a háromszorosára nőttek. Az eredeti tervek 5460 négyzetméteresek voltak, de a most benyújtott iratok már 16 600 négyzetmétert vetek számításba, húsz méterre az óváros falaitól, az ott található arab lakónegyed szívében.

A szilvániak azért elleneztek az idegenforgalmi és oktatóközpont létrehozását, mert az nem veszi figyelembe az ott élők szükségleteit, az építések és számos közszereplő pedig azért tiltakoztak, mert a látogatóközpont szemben áll azzal az elvvel, hogy tilos magas épületeket emelni a jeruzsálemi óváros szomszédságában. A régészek is ellenzik a terv megvalósítását, mert az alapok kifúrásakor kárt tehetnek a földben lévő értékes leletekben. Az Elád egyesület által irányított hétemeletes épületből indulnának a gyalogos túrák az óváros oldalában lévő „Dávid városa” nemzeti park régészeti emlékeinek bemutatására. Alatta egy hatalmas parkoló 250 járművet tudna befogadni, egy mélyen a föld alatt lévő szinten pedig az ott talált régészeti kincseket állítanák ki.

MTI

Izraeli ajánlat

Izrael kész lenne megállapodni a palesztinokkal a palesztin állam létrehozásáról, ha az Egyesült Államok eléri az iráni nukleáris fejlesztési program leállítását – írta amerikai és izraeli forrásait idézve a *The Sunday Times*. A vezető konzervatív vasárnapi brit lap értesülései szerint *Benjámin Netanjahu* izraeli miniszterelnök ezzel a javaslattal érkezik Washingtonba.

A *The Sunday Times* – amelynek hagyományosan megbízható hírforrásai vannak izraeli katonai, biztonságpolitikai és hírszerzési körökben – idézi Netanjahu „egyik legközelebbi tanácsadóját”, aki szerint az izraeli kormányfő „elvből beleegyezett” a palesztin állam létrehozásába, kész kivonulni Ciszjordánia legnagyobb részéről és hajlandó kompromisszumra Jeruzsálem kérdésében is.

A brit lap izraeli forrásai szerint azonban Netanjahu mindezek fejében ragaszkodik az iráni hasadóanyag-dúsítási program és a nukleáris töltetek

előállítását célzó fejlesztési tevékenység leállításához, valamint a 2400 kilométernél nagyobb hatótávolságú iráni ballisztikus rakéták felszámolásához.

A *The Sunday Times* által idézett izraeli források szerint Netanjahu e követeléseit hallgatólagosan több arab ország is támogatja. Szaúd-Arábia teljes mértékben Izrael oldalán áll a katonai célú iráni atomprogram felszámolását célzó intézkedések kérdésében, és Barack Obama amerikai elnök ezt személyesen is hallani fogja, amikor ebben a hónapban Rijádba látogat – fogalmazott a brit lap egyik izraeli forrása. A lap értesülése szerint az izraeliek titkos tárgyalásokat folytatnak szaúdi illetékesekkel Irán ügyében.

A *The Sunday Times* néhány hete olyan értesülést is közölt, hogy Szaúd-Arábia hozzájárulását adta izraeli harci repülőgépek átrepüléséhez szaúdi terület felett Irán elleni izraeli támadás esetén. A brit lap akkoriban idézett forrásai szerint Izrael és Sza-

SZÍNES

Nők a kneszetben

Izrael földjén már a húszas években eldőlt, hogy a nők azonos jogokat kapnak a politikai intézményekben a majdan megszülető államban – írta a Háárec című lap, egy új könyvet ismertetve.

Margalit Sila történészprofesszor a Palesztinában az 1917 és 1926 között zajlott feminista harcokról írt tanulmánykötetet „Küzdelem a hangért” címmel. A nők választó- és választhatósági joga először 1918 januárjában vált kérdésessé, amikor összegyűltek a Palesztinában élő zsidók képviselői egy közös emyő-szervezet megalakítására.

A brit csapatok akkor már elfoglalták a javában terjeszkedő és épülő Tel-Avivot, és alapvetően két csoportban éltek a helyi zsidók: a „régii közösség” (*jisuv jasan*) és az újonnan, a huszadik században bevándorolt „új közösség” (*jisuv hadas*). Az előbbibe főként a tizenkilencedik században vallási okokból érkezett ortodox zsidó csoportok tartoztak, az utóbbiba pedig az új európai történelmi viharok elől az ősök földjére menekült kevésbé vallásos, sőt gyakran ateista fiatalok.

Az első, 1917-es összejövetelen a nemi különbségtétel nélküli, egyenlő szavazati jog nem kapott többséget, a 42 megjelent között csak egy nő volt, a Poaléj Cion nevű szervezetet küldte. A kudarc nyomán megkezdődött a nők harca a választójogért. Tel-Avivban, Jeruzsálemben, Risón-Lecijónban és Haifán politikai pártállástól független női mozgalmak alakultak, amelyek 1919-ben létrehozták a „héber nők egyesületét az egyenlő jogokért Izrael földjén”.

Az önszerveződés 1926-ra elérte, hogy a korabeli politikai intézmények elfogadták a nők választójogát és megválaszthatóságát, s annak nyomán Izrael Állam 1948-as megalakulásakor nem is volt kétséges, hogy az új parlament, a kneszet választásain szavazhatnak a nők, akik képviselőjelöltként is indulhatnak.

A halachában, a zsidó jogban nem szerepel sem a nők választójoga, sem annak tagadása; volt olyan tekintélyes rabbi, aki ellenezte, s volt, aki támogatta a nők politikai részvételét. Az ellenállás elsősorban társadalmi és politikai jellegű volt, és végül nem ideológiai vita döntötte el, hanem a demográfiai változások.

A nők sikerét elsősorban a húszas évek nagyszabású bevándorlási hulláma tette lehetővé, ugyanis a több tízezer kelet-európai emigráns megváltoztatta a helyi arányokat, csökkentve a vallásos „régii közösség” befolyását. Az ortodoxok ereje csökkent, és válaszul egyre inkább kivonultak a zsidók szervezetekből, létrehozva máig ható erővel saját „állam az államban” berendezkedésüket.

MTI

Maffiózók a Szentföldön

Benjámin Netanjahu izraeli kormányfő harcot hirdetett a szervezett bűnözés ellen, amely immáron a civil járőrelőket is veszélyezteti.

„Az utóbbi időben a szervezett bűnözők egyre súlyosabb akcióinak vagyunk tanúi. Eltökélt szándékunk e jelenség gyökeres felszámolása, és ebben támogatjuk az izraeli rendőrséget eddigi és új eszközök bevetésével egyaránt” – mondta Netanjahu a kormányülés kezdetén a közszolgálati rádió híradása szerint.

„Ne az izraeli polgárok féljenek az utcákon szabadon járni, hanem a bűnözőbandák tagjai. Gyorsan be kell börtönözni őket” – tette hozzá a kormányfő.

A miniszterelnök nyilatkozatát egy szombati fegyveres leszámolás váltotta ki: ekkor ugyanis fényes nappal a tel-avivi tengerparti sétányánál két álarcos lelőtt egy kocsjában ülő férfit, miközben rengetegen járkáltak a környéken, egy éppen csokoládéfestívtálat tartó népszerű szórakoztatóközpont mellett.

Az áldozatot, a szitává lőtt 27 éves

Taher Lala nevű fiatalembert jól ismerte a rendőrség, maga is egy bűnözőcsoport tagja volt. A kivégzést végrehajtó két álarcos előbb gyalog, majd egy szürke autóban elmenekült a környékről, járműveket hamarosan kiegészítő megtalálták.

Nem elszigetelt jelenségről van szó: az utóbbi időben számos alkalommal próbáltak leszámolni egymással különböző izraeli bűnbandák. Alig egy héttel korábban egy férfit egy járműben elhelyezett pokolgéppel megöltek Tel-Aviv déli részén.

Előzőleg a szervezett alvilág két tagja vesztette életét szintén egy gépjármű felrobbanásakor, de a rendőrség szerint az „üzemi baleset” volt, a pokolgép minden bizonnyal véletlenül, rosszkor lépett működésbe.

Tavaly december végén egy apát és fiát sebesített meg súlyosan egy járműre szerelt robbanószerkezet, és az előző fél évben is többen megsérültek hasonló merényletekben, az izraeli maffiacsaládok egymás elleni harcában.

Y-net

Al-Habbas: ide nekünk a Falat is!

Mahmud al-Habbas, a Palesztin Autonómia vallási ügyekért felelős minisztere az izraeli 10-es tévécsatornának nyilatkozva elmondta: az Autonómia a Hatnapos Háború során az izraeli hadsereg által megszállt teljes területet, benne a jeruzsálemi óváros egészét, a leendő palesztin államnak követeli, beleértve az óváros zsidónegyedét, a Nyugati Falat, valamint az előtte lévő térséget is.

„Nem lesz béke addig, ameddig nem ér véget az 1967-ben kezdődött izraeli megszállás. Minden darab föld, amit Izrael elfoglalt, a palesztinoké. Az al-Aksza mecset éppen úgy, mint a Nyugati Fal.”

Amikor a televízió riportere arról faggatta, hogy mi történne a zsidókkal, akik imádkozni mennek a Nyugati Falhoz, a palesztin miniszter így felelt: „Szívesen lesznék látva, nem lesz semmi probléma. A vallások szabadsága nem lesz korlátozva. Más dolog a vallási szertartás, és más dolog a politika.”

A valóság azonban azt bizonyítja, hogy a szent helyekre látogató zsidókat gyakran veszély fenyegeti. A Nyugati Fal előtt tartózkodó zsidókra gyakran dobálnak köveket a feljebb lévő Templomhegyről, a mecsetek előtti térségről, aminek csak az izraeli rendőrség beavatkozása tud véget vetni.

Sokkal veszélyesebb hely Hebron, a „Máchpélá barlangja” fölött emelkedő, Heródes korabeli alapzatú templom, valamint Söchem (Nablusz) területén József hagyományos sírja: mindkét helyen számos izraeli halálos áldozatot követelt a palesztin-arab terror.

Az izraeli-palesztin béketerv-megbeszélésekről szólva palesztin források megerősítik, hogy éppen a Jeruzsálem jövőjével foglalkozó kérdés az, amelyben *Kerry* lázas igyekezete ellenére eddig teljességgel lehetetlen volt bármiféle kompromisszumra jutni.

H. L.

H. L.

SZILÁGYI DOMOKOS

HALÁL ÁRNYÉKA

Rekviem

1

Sínek hasítanak sívítva országok vérző húsába mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet

vérző testünket
országok vérző testén át
nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált

hova túntél méh-zümmögésű gyermekkor
napfény
hullám-csobogás

mind megszöktetek
lepkék akik illatos rést hasítottatok a sugaras levegőbe
a szem is alig tudott utolérni benneteket
kövek akik nem ütöttek senkit
madarak akik nem szállottak hullák szemére
almák csorduló pirosa
éretlen egres fanyar zöldje
sár amely körülölelte a bokát és simogatta és csókolta
nyári utcák szállongó pora
– nagy szürke szomorú madár –
lombok hajkoronája hajbókolt hajnalonta
barackok aranya csilingelt mint csikó nyakában a csengő
szilvák kékje feleselt derűsen az égbolt kék derűjével
s az emberke aki mindezt magába szívta hogy emberként is érezze ízét

nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált
százötven senki akit vár a csattogó fogú ismeretlen
százötven tikkadt torok
százötven kiszáradt gyomor
százötven örüllté borzolt idegrendszer
százötven szomjas tüdő mely öklendezi a rab levegőt
százötven elaszott hát amelyre sziszegve vár a korbács
százötven eltompult barkó amelynek kibányászták már az ólmot
százötven agyú borzadály
Sínek hasítanak sívítva országok vérző húsába mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet
vérző testünket
országok vérző testén át
nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált
százötven fogoly féreg akit egy csizma eltapos
százötven fogoly féreg
és százezer
és millió
millió -----

2

Végtelenné öregbíti a perceket órákat nappalokat éjjeleket
a kín –
itt élsz
– hát élsz-e mondd –
felsőbbrendű szögesdrótok között
az őrtornyokból felsőbbrendű gépfegyverek vigyázzák lépteid
és felsőbbrendű véredek vicsorítják rád ínyüket
neved nincs
tárgy vagy csupán
karodon a leltári szám –
tárgy vagy
csikos huzattal
beszélni tudsz ugyan de nem tanácsos
és nem tanácsos hallgatni sem
és nem tanácsos aludni nem tanácsos virrasztani
nem tanácsos enni nem tanácsos éhezni
nem tanácsos robotolni nem tanácsos kibújni a munka alól
nem tanácsos betegnek lenni
nem tanácsos egészségesnek lenni
nem tanácsos járni
nem tanácsos helyben ülni
nem tanácsos megszökni
nem tanácsos maradni
nem tanácsos túrni
nem tanácsos lázadni
nem tanácsos gondolkodni sírni nevetni
nem tanácsos meglátni társad cafatokban lógó húsát
nem tanácsos félrefordulni égre bámolni szemed földre sütni
nem tanácsos sajnálni akit hideg vízzel locsolnak a havon
nem tanácsos sajnálni akit élve eltemettek
nem tanácsos sajnálni akit élve megégettek
nem tanácsos részt venni
nem tanácsos közömbösnek maradni
nem tanácsos élni
nem tanácsos meghalni – –
Hát ez vagy
itt vagy
fényévekre mindattól amit valaha úgy hívtál: élet
délceg egyenruhában sétál körülötted a kibérelt halál
szokd meg hát
szokd meg
mint megszoktad régen a kifényesedett fenekű nadrágot
fakó nyakkendő kálacska kalapot
evés közben olvasott újságot
ujjadon a karikagyűrűt
feleséged apró zsörtölődéseit
azt hogy kirúgtak állásodból
s térdig lejártad lábad a mindennapiért
szokd meg mint nappal a fényt éjszaka a sötétséget
a zajt a csöndet az alvást ébrenlétet
pulzusod lüktetését
a hideg vacsorát
s a legborzasztóbb az hogy megszokod

A bonyhádi zsidók emlékezete

1944 februárjában, Bonyhádra születtem. Nagyanyám májusban, életében utoljára látott. Tízéves, vak unokanővérem végigsimogatta az arcomat, és utoljára mondta: „milyen szép baba”.

2014-ben, 70 évvel később is virágzik a május, és én járom az emlékezés útját.

1744-ben négy zsidó család élt Bonyhádon. 1826-ban a lakosság 35,9%-a, 1662 fő volt zsidó. 2014-ben mindössze négy zsidó személy él itt.

Itt állok az 1796-ban épült, omladozó falú zsinagóga előtt. Közép-Európa egyik legértékesebb zsidó templomát ma raktárként használják. Falai között hirdette az ősi törvényeket Pest és Baranya első, Óbuda, Bécs későbbi rabbija, olyan tudósok sora, akiknek bölcsességeit ma is egyetemek tanítják. E falakat borította gyászdrapéria Kossuth halálakor. Ekkor és itt mondta el Rosenthal Tóbiás a magyar zsidók haza- és szabadságszeretetről azt a beszédét, mely ma is olvasható, s melynél szebbet még nem hallottam. Harcoltak is a bonyhádi zsidók a házáért. Perczel Mór seregében vereztek. Kiténtették magukat, életüket adták az első és a második világháborúban. És többségük visszajött, 1944 után is. Már akik túléltek. A légerekből ötvenöt, a munkaszolgálatból száztizenhat. Ők maradtak életben. A bonyhádi zsidók tizenöt százaléka.

A zsinagógától nem messze állnak még a jesiva épületei, ahol volt, hogy háromszáz tanultak, az egész országból és a határokon túlról is. Már 1784-ben működött a világi ismereteket nyújtó zsidó iskola, és az első között vezették be a magyar nyelv oktatását is.

Bonyhád kisváros. Itt nincsenek távolságok. Elhaladok az ország első, állandó zsidóórháza előtt. Amott áll a mozi, melyet zsidó vállalkozó nyitott, itt pedig a hajdan volt Zucker szálloda. A központi térről indultak a város első, Singer Miklós által üzemeltetett autóbuszüzemének járatai. Gyermekkoromban még megvoltak a zsidó olaj- és téglagyárak. A szomszédunkban működött textilműhely is, a bonyhádi zsidó textilkereskedők szorgalmának eredménye. 1750 után mintegy 20 év alatt beindult a vászonfehérítő és textílfestő ipar.

Emlékező utam a Fő térről a régi zsinagóga felé, a kereskedők utcáján vezet. Itt és a téren ma is állnak a zsidó boltosok egykori üzletei. Már 1807-ben 152 zsidó kereskedő volt Bonyhádon, igaz, többségük szegény, házaló. A módosabbak viszont Szabolcs megyei termelők zöldségeit juttatták el Fiumébe, a helyi tejszövetkezet termékeit meg a skandináv országokba. A megyén belül postagalambok hozták megrendeléseiket a kiszállítás gyorsítására. 1865-ben Krausz Lipót kezdeményezte az első bonyhádi pénzügyi engedélyeztetését.

A zsidóság pezsgő szellemi életét jelzik a helyben megjelent héber és magyar nyelvű újságok is. A Wajlakot Joszef című rabbinikus lap 18 éven át, 1899-től havonta kétszer jelent meg. Pozsonytól Beregszászig írtak bele rabbik, ortodox tudósok. Az újságot a történelmi Magyarország határain kívül és még a tengerentúlon is terjesztették. New Yorkban, 1991–2002 között reprintben újra kiadták az első tíz kötetet.

A két háború között Bonyhádon működő három zsidó nyomda közül Raubitschek Izoré a határokon túl is ismert volt. Ebben a kisvárosban tíz zsidó egyesület szolgált a kultúrát, az oktatást és a rászorultak megsegítését. Még az 1970-es évek elején is működött a város közepén a strandfürdő, melynek vízi színpadán mutatta be még 1938-ban Bárány Ernő, a zsidó rendező a Marica grófnő nagyoperetét. Az előadás az egész megyét megmozgatta. Ő rendezte a Katolikus Legényegylet János Vitéz-előadását is.

Aztán az 1938-as első zsidó-törvénytől kezdődően a bonyhádi zsidók számára is fogyni kezdett a levegő, 1944. április 5. után pedig beindult a soá, a szörnyű katasztrófa, a pusztítás gépezete.

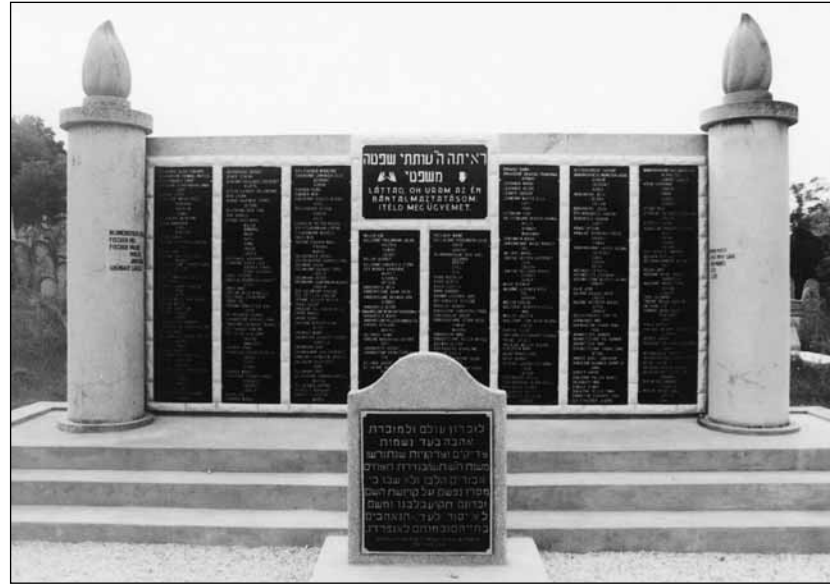
Dr. Vidor György túlélő ma 92 éves. 22 évesen segítette összeállítani a hitközségnek kötelezően előírt listát a település zsidó lakosairól, akiknek ettől kezdve viselniük kellett a sárga csillagot.

1944. május első napjaiban a község előjárósága közölte a hitközség vezetőségével, hogy felsőbb utasításra ki kell jelölniük a gettó területét. Néhány deszkakerítésen még a 70-es

szor, szeretettel”, és a család minden tagjának neve szerepel alul. (Ezen a napon ürtették ki a gettót és hurcolták a zsidókat a zsinagógába és a sportpályára.)

Július 3-án Pécsről érkezett lap: „Édes fiam! Itt vagyunk Pécsen. Elmegyünk munkára, de ezen nem búsulj, mert jó dolgunk lesz, és együtt leszünk.”

Az utolsó lapot július 5-én írták

Mártírelmém

évek elején is ott ordítottak a csillagok, iszonyatos, eltávolíthatatlan, okkersárga színűekkel.

1944. május 12-én minden zsidó család írásbeli parancsot kapott arra, hogy három napon belül köteles a gettóba bemenni.

Június 28-án éjszaka felriasztották a gettó lakóit, hogy mindenki készítsen össze egy 10 kg-os csomagot magának. Majd következett a két napig tartó, többszöri motozás az értékek után. Az üldözötték ezt a két napot vagy a szabad ég alatt, vagy a zsinagógában töltötték. Innen a sportpályára kísérték őket, ahol további két nap és két éjjel voltak szögesdrót mögött, a szabad ég alatt.

Július 1-je délutánján kezdődött meg a bevagonírozás. Július 2-án érkeztek meg a pécsi főpályaudvar teherkocsijára. Azonnal elindították őket gyalogmenetben a Lakits-huszár-laktanya felé. Pécsen három napig tartózkodtak. Ott július 6-án, a déli órákban kezdték meg az összegyűjtött több ezer ember bevagonírozását. 1944. július 9-én, vasárnap délelőtt megérkeztek Auschwitzba, és döntő többségük, idős nők és férfiak, valamennyi kisgyermek, néhány órán belül a gázkamrák áldozatává vált.

Vidor György őrizi azt a 23 levelet, melyet munkaszolgálatosként szüleitől és testvéreitől kapott a gettóból. Az utolsó lap június 28. előtti, szűkszavú: „mind megvagyunk, a körülményekhez képest”. Vidor György utólag tudta meg, ezekben a napokban kínozták meg édesapját a Pestről leveleznyelt nyomozók, hogy vallja be, hol rejtette a családi ékszereket.

A június 28-i lapon csak néhány szó áll: „Édes fiam! Csókolkunk sok-

Pécsről: „Édes Gyurkám, még itt vagyunk, úgy hírlük, hogy holnap továbbmegyünk.”

„Bonyhád posta” július 5. bélyegzővel Vidor György visszakapta a család bonyhádi címére írott lapját „Elköltözött” jelzéssel. Vidor György a héttagú család egyetlen túlélője. Bevegeztetett.

Itt állok a neológ temető emlékművénél.

Családom mintegy harminc tagjának csak a nevét olvashatom.

Sírjuk nincs, a krematórium füstjét nem lehet eltemetni.

Leteszem az emlékezés kövét az emlékműre.

Egymástól elválaszthatatlan ketősségből, magyar-zsidó bensőmből hangosan tör ki a bánat,

a vagy
és az elszánt akarat kiáltása:
Soha többé!

Sós Csaba

Felhasznált források:

Eisner János: A bonyhádi zsidók története (Tel-Aviv, 1965, kézirat)

Balu László: Bonyhád. Egy elpusztított közösség (Bonyhád, 2008)

Dr. Schweitzer-Szilágyi: A Tolna megyei zsidók története 1868–1945 (Szekszárd, 1991)

A szerző kutatásai a Tolna Megyei Levéltárban (TML), az Országos Széchényi Könyvtárban.

Patócsné Papp Erzsébet: Egy zsidó lány élete (Helytörténelmi pályázat, TML, Szekszárd, 1971)

A szerző beszélgetése dr. Vidor Györggyel.

Schön Sándornak, a szerző unokabátyjának visszaemlékezése (a Spielberg Alapítvány filmje)

Fried Ivánnak, a szerző unokabátyjának visszaemlékezése (a Spielberg Alapítvány filmje)

Dr. Vidor György visszaemlékezése (a Spielberg Alapítvány filmje)

AUSCHWITZ

Levegőbe dermedt sikolyok.

Üvölt a csend.

Az édeskés illat, csak képzelem tán,

Orromba száll, mint démon néz rám,

A semmi üzen, sivár,

A volt, ami nincse lett.

A hamuvá lett emberek, életek

A hamuvá lett vasárnapi séták a Ligetben,

A kartonruhás lányok nevetése,

A férfiak hangja

A gyerekek felcsillanó szemében a napfény,

A kávé illata, a libasült íze,

Az a kis macszgombóclevés a szatócskéknál,

A handlé hangja a Teleki téren,

Ez mind ott égett el.

Felnézek. Feketébe hajló szürke az ég határtalanul.

Az emberhamu ráragadt

És csak a gyilkosok könnyeinek sava mosná le,

De akik a gyilkosok arcát viselik ma, sajnós nem érnek rá sírni,

Mert épp ma Gábrriel arkangyal képében,

Hazugságból font díszszobrot kell állítsanak.

Szentkirályi György

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdent.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhöz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszíni telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikusi mester. Fogorvos, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfűrész. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozdalkorlátozottakhoz házhöz megyünk. Hétfélig ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Gyere velünk önkéntesnek Izraelbe polgári munkára! Csoporthoz július 20.-augusztus 10. és augusztus 24.-szeptember 14. Három hét munka, sok szabadidő és kirándulás. Jelentkezés: Deutsch János, 06-20-233-8454, iljano@freemail.hu, illetve keddenként 16-17 óra között az Izraeli Kulturális Központban.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Budapest belvárosában üdüljön fél áron. +36-20-935-4867.

Budapesten, a Dohány utcában 11+3 m²-es iroda eladó. +36-20-935-4867.

Víz-, gáz-, fűtésszerelés, lakásfelújítás. Farkas Zsolt 06-30-381-0672

Dunakanyarban, Szobon 654 m²-es, saroktelkes, felújított, parkosított kertes, összkomfortos családi ház garázzsal eladó. Irányár: 17 500 000 Ft. Érdeklődni: 06-20-355-6706.

Cézár-házban egyedi, amerikai tervezésű, 60 m²-es, napfényes, csendes lakás hosszú távra kiadó. 06-20-942-9399.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihász

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztésként Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkedése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai Kft., www.mondai.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Olvasói vers

A cím nem a bulvár, hanem a való világra utal. A holokauszt utáni néhány évtizedben számtalan olvasói levelet jelentettünk meg, melyek közlésével az volt a célunk, hogy a túlélők kiírassák magukból emlékeiket a vézskorszakról. Hosszú szünet után, az itthoni helyzet finoman szólva zaklatott állapotba követeztében, némelyek megpróbálják versben összefoglalni véleményüket, illetve gondolataikat. Ismét! De most a leszámoltak...

Ne legyen szobor

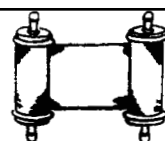
Végig gondoltok azt, amit csináltok?
Szobrot állítotok, mint csintalan diákok?
Nem nőtt be fejetek, észnek van még híja?
Túlélő zsidóság új csatáját vívja?
Nem volt elég durva, amit tetek velük?
Már csak mártírkönyvben található nevük.
Kiírtották őket, csak emléküik maradt,
Ha gondolok rájuk, szemembe könny szalad.
Nekem nagyszüleim ott lettek haláluk,
És ti most szoborral emlékeztek rájuk?
Azokra, kik velük e borzalmat tették?
Minden indok nélkül őket elégették!
Halomra gyilkolták szerencsétleneket,
Nem gondolkoztat el ez most benneteket?
Ti a gyilkosoknak csinálnátok szobrot?
Mit szólna anyátok, ki hasában hordott?
Biztos azt mondaná, ha megkérdéznétek,
Ne csinálj ezt, fiam, ez óriási vétek!
Gondolj a túlélők lelkivilágára,
Fordított helyzetben az memyre fájna!?
Egyik rokonodat valaki megölné,
Másnap az újságban őt dicsőfény övezné?!?!
Lásd be, hogy eszetlen dologba kezdetek,
Az idő fog majd ítélni felettetek.
Most még meg lehetne a nagy baj előzni,
Nem kéne ily örült terveket kifőzni.
Megszállók serege nyugodjon békében,
Ahol van a helyük, a temető végében.
Az ő rokonságuk emlékezzen rájuk,
Szabadság téren a szabadságot vágyjuk!
Se híre, se hamva ne legyen szobornak,
Halottaink akkor békében nyugodnak.

Vági György

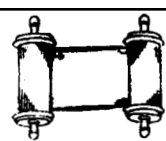
Mártír-istentiszteletek 2014

Június 22.		
Balassagyarmat	11.00	Temető
Dunaföldvár	15.00	Temető
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	15.00	Frankel-zsinagóga
Miskolc	11.00	Temető
Nagykátán	11.00	Temető
Salgótarján	11.00	Temető
Tótkomlós	11.00	Emlékmű
Június 24.		
Vác	10.00	Temető
Június 29.		
Békéscsaba	15.00	Temető
Dombóvár	14.00	Temető
Győr	10.00	Temető
Gyula	12.00	Temető
Hódmezővásárhely	16.30	Temető
Kaposvár	17.30	Zsinagóga
Szeged	10.00	Temető
	11.00	Holokauszt-emplék
	11.00	Zsinagóga
Szolnok	11.30	Zsinagóga
Veszprém	10.00	Temető
Dabas	17.00	Temető
Július 6.		
Sárbogárd	16.00	Temető
Jászberény	11.00	Temető
Karcag	11.00	Zsinagóga és temető
Nagykőrös	11.30	Zsinagóga
Pápa	10.30	Zsinagóga
Pécs	10.30	Zsinagóga
Szombathely	10.00	Fő tér emlékműavatás, majd zsinagóga
Tapolca	10.30	Volt gettó
Cegléd	14.00	Temető
Keszthely	15.00	Temető
Debrecen	11.00	Templom
Július 13.		
Sopron	11.00	Temető
Szekszárd	10.30	Művészetek Háza, volt zsinagóga
Július 20.		
Soroksár	9.30	Temető
Pesterzsébet	10.15	Temető
Csepel	11.30	Temető
Újpest, Rákospalota	18.00	Zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérik figyelemmel, mert változás lehetséges!

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Jún. 20.	Szombat reggel Jún. 21.	Péntek este Jún. 27.	Szombat reggel Jún. 28.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.30	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.35	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 20. péntek	Szíván 22.	Gyertyagyújtás: 8.26
Június 21. szombat	Szíván 23.	Szombat kimenetele: 9.47
Újholdhirdetés		
Június 26. csütörtök	Szíván 28.	Jom kippur kátán
Június 27. péntek	Szíván 29.	Gyertyagyújtás 8.27
Június 28. szombat	Szíván 30.	Szombat kimenetele: 9.47
Június 28-29.		Újhold

2014. június 22-én, vasárnap, délelőtt 10 órától kb. 13 óráig, igény esetén tovább... ☺

a Hunyadi téri templomkörzet

GENERÁCIÓK KLUBJA

(VI. Hunyadi tér 3. felemelet)

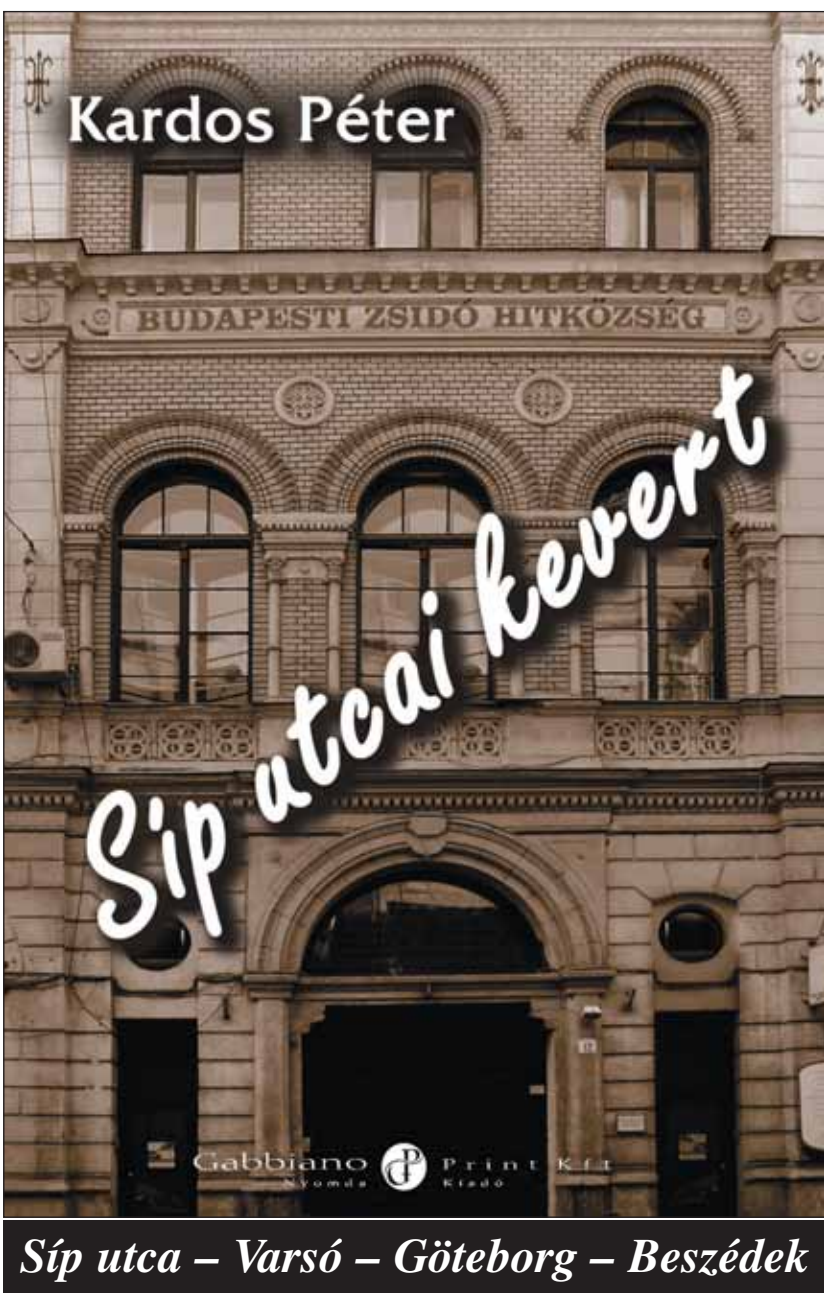

ruhaborzét (mennyiségi korlátozás nélkül)

szervez

téritésmentesen!

Nagy választék, sok új és hordható, divatos, használható gyermek, kiskamasz, kamasz, férfi és női holmi kisebb-nagyobb, XXL-es méretben is!!!

Síp utca – Varsó – Göteborg – Beszéd

A könyv június 25-től kapható, illetve megrendelhető: Biblical World (VII. ker., Wesselényi utca 13.), Láng Téka (XIII. ker., Pozsonyi út 5.), valamint a Kiadónál: www.zsidokonyv.hu

...és ideje van a nevelésnek

Mi annyira elmaradtak vagyunk, hogy nálunk a szivárvány is fekete-fehér.

Ha ez kávé, akkor hozzon nekem teát, ha tea, akkor kávét kérek.

Sose vegyel semmit, aminek nyele van. Azzal dolgozni kell.

Az alvástól megéhezem. Az evéstől elálmosodom. Az élet szép.

Az igazolványképpel dobják fel az unalmasabb horrorfilmeket.

Az idő pénz! – gondolta a pincér, és hozzáadta a számlához a dátumot.

SPÁNN GÁBOR

Tűzeset

Nemrégiben feleségemmel valamelyik kereskedelmi tévé híradóját néztük, és értelemszerűen megkaptuk az elalváshoz feltétlenül szükséges szrencsélenségadagunkat. Záró anyagként beszámoltak arról, hogy egy 12 emeletes angalföldi panelház 10. emeletén komoly lakástűz volt, és jött az obligát szöveg: személyi sérülés nem történt, a lakókat átmenetileg ki kellett költöztetni, az anyagi kár jelentős, szakértők bevonása stb.

Mivel kívülről mutatták a házat, és mi több mint 10 évig laktunk a kerületben, éjszakába nyúlóan vitattuk az asszonnyal, vajon melyik utcában lehet a jellegtelen panelház.

Néhány nappal később órákra igyekezve, az ORZSE folyosóján szembejött velem Hábermann Zoltán, a neveléstudományi tanszék nagyon tehetséges fiatal adjunktusa, és így szól: Képzeld el, milyen borzasztó sokk ért valamelyik nap! Megyek haza a 11 éves kisfiammal, és angalföldi házunk előtt arra leszek figyelmes, hogy le van zárva az utca, tűzoltóautók sokasága, égnek meredő létrák a mi házunk előtt, a 10. emelet egyik ablakából lángnyelvek csapnak ki és a velejáró hatalmas füst. Első ijedtemben, no meg a sűrű füst miatt is, azt hittem, hogy a mi lakásunk ég, és kétségbeesve törtem utat a tűzoltók és a rendőrök között. Miután igazoltam, hogy ott lakom, pár percere felengedtek, hogy mentsem ki a lakásból, amit bírok. Főnt derült ki, hogy a tűz nem a mi lakásunkban támadt, hanem az emeleti szomszédomból. Ezért a sajátomba oxigénmaszkkal, de néhány percere bemehettem. Ekkor ért a második sokk, ami már igazán sok volt. Két tűzoltó sérénykedett a lakásban, ahol minden bútor, a falak, a függönyök, a képek, a szőnyegek vastag fekete koromréteg alatt voltak. A szakemberek kitértek minden ablakot, és a szobám ajtajába felállítottak egy hatalmas ventilátort, ami hivatva volt a lerakódott koromréteget nyomás által kiszélesíteni. Két dolog is szíven ütött: elmenetelem előtt félbehagytam zsidó valástörténeti tanulmányom kéziratát az asztalomon, aminek lapjai szép békésen szállodogáltak ki az ablakon. Ez még hagyján... De az infarktus kerülgetett, amikor észrevettem, hogy a leleményes tűzoltó őrmester a lakás

Egy „alig-zsidó” meséje

Élt-éledgett a Svábhegy egyik 80 lakásos lakóparkjában egy sudár termetű, „alig-zsidó” fiatalember, Marosfalvy János, és egy barna hajjú, ugyancsak „alig-zsidó” leányka, Sarkady Nagy Ilona. Ahogy az lenni szokott, megszerették egymást, összeházasodtak, és frigyükből egy gyönyörű kis fiúcska született, Marosfalvy Krisztián. Hogy ki lett ebből a gyerekből, megmaradt-e vajon „alig zsidónak”, netán „állig” zsidó lett, tele zsidó öntudattal és identitással, vagy zéró zsidóvá devalválódott? Erről szól mai mesénk.

De most aztán rögtön el kell mondjuk azoknak, akik talán ilyen ügyekben alulképzettek, milyen is egy „alig-zsidó” személyisége. Tehát...

a) csak zsidó származásának tekintik magát, semmiképpen sem zsidó vallásúnak vagy netán nemzetiségűnek; b) sohasem jár zsinagógába vagy bármilyen zsidó rendezvényre, még kulturális érdeklődésből sem; c) nincs a lakásában feltűnő helyen bármilyen zsidóságra utaló tárgy (fénykép, kegytárgy, zsidó tárgyú könyv); d) karácsonykor természetesen vesz karácsonyfát, azt szépen feldíszíti, és feltűnően nagy zajt csap, amikor januárban leviszi a már „levitézlett” fenyőfát a kukába, hogy lehetőleg minél több lakótársa tudomást szerezzen arról a lépcsőházban, ki és miért is csapott olyan nagy zajt.

Szóval főhősünk ilyen alig-zsidó családban nőtt fel. Odahaza természetesen sohasem hallotta azt a furcsa hangzású szót, hogy zsidó. Ez a szó hiányzott a család szótárából.

A gyerek 6 éves lett, és iskolába írtatták. A szülőknek választaniuk kellett az erkölcsstan és a hittan között. A hittant választották (személyiségi jogi okból nem áruolom el, milyen hittant). Ennek legfőbb oka az volt, hogy a lakóparkban három másik gyereket is ugyanebbe az osztályba írtattak be, és ha négyük közül egyedül csak Krisztián jár erkölcsstanra, a többiek pedig hittanra, az egész lakóparkban „gyanússá vált” volna a Marosfalvy család.

Közben azonban történt valami, amitől mesénk drámai fordulatot vett. Krisztián egy minden lében kanál gyerek volt, a lakásban mindenfelé szeretett kutatgatni. Egyszer az ebédlőszekrény titkos rekeszében, zárt dobozba rejtve talált két db fényképet, mindegyiken egy szakállas, nagy fekete kalapos bácsikát látott. Az egyikre ez volt írva: „Dédapám, Mermelstein Jakab”. A má-

sikra: „Dédapám, Schwartzkopf Dávid”. A kisfiú elkezdett lázasan gondolkodni: „A Svábhegyen én még sohasem láttam ilyen teremtményeket. Vajon kiknek a dédapjai a fényképeken látható bácsik, és miért hordanak szakállat és fekete nagy kalapot? Ez valami nagy titok lehet, biztos azért zárták be a képeket titkos rekeszbe. De ha titok, akkor szüleim biztos nem mondanák meg, ha megkérdezném tőlük, kik is láthatók a fényképeken. Ezért nekem magamnak kell ezt kinyomoznom. Majd keressék valakit, aki ért az ilyesmikhez.”

A közelükben volt egy dohánybolt, és a néha nyitva levő ajtón keresztül láthatta, milyen sok mindent árul az a dohányos bácsi ott a pult mögött. Ha ilyen sok mindent árul, akkor nagyon sok mindent tudhat, gondolta Krisztián, ezért az ő kérdéseire is biztos tud válaszolni. Egyszer benyitott az üzletbe, ahol éppen csak az eladó volt bent a pult mögött. A bácsi rögtön rárivallt:

– Mit akarsz, öcskös, azonnal menj innen ki, itt ilyen kis gyerek nem tartózkodhat.

– Bácsi, nem cigit akarok venni, hanem csak kérdezni szeretnék valamit nagyon fontosat.

– Na kérdezz, de gyorsan, mert jöhetnek a rendőrök, és elvisznek mindkettőnket a dutyiba.

Közben a kigyerek elővette a két fényképet, és megmutatta az eladónak.

– Tessék mondani, ki lehet ez a két bácsi ezeken a képeken?

(Az eladó nagy bátorsággal és halakban biztatta önmagát: na, ezt még elmondom a srácnak, talán ezt nem tiltja a törvény Ez még dohányboltban is szabad tevékenység.)

– Mindkét képen egy vallásos öreg zsidó bácsi látható.

– De bácsi, mit jelent az, hogy zsidó? – folytatta a kérdezősködést a gyerek.

– A zsidó az egy vallás, de most már aztán tényleg menj innen.

És kitéstékelte Krisztián a boltból. A kisfiú folytatta lázas gondolkodását. „A két képen biztos apám és anyám dédapjai láthatók. De miért annyira más a nevük? Micsoda nevek! Mermelstein, Schwartzkopf... És hát, ha az őseim dédapjai zsidók, akkor az őseim is, és én is az vagyok. Lehet, hogy az őseim ezt nem is tudják? Meglepjem őket? Elmondjam, mit tudtam meg róluk?”

Olyan sokáig gondolkodott a feltornyosuló kérdéseken, hogy közben

az általános iskolában elkezdődött a tanítás. A harmadik napon délelőtt a tanító néni behívta Krisztián anyukáját az iskolába. A mama megjéjt, mi történhetett gyerekekkel, Berohant az iskolába. A tanító néni leülte.

– Valamiről őszintén kell beszéljünk. Ma a hittanóra elején a kisfia jelentkezett a tanárnál, és azt mondta: „Én nem tanulok ilyen hittant, mert én zsidó vagyok.” A tanár meglepetésében nem tudott mást tenni, mint azt mondta a gyereknek, hogy „menj most be azonnal a tanáriba, és mondd ezt el a tanító nénidnek”. A gyerek bejött hozzám, elmondta az egészet. Én megkérdeztem tőle, miért mondta, hogy zsidó, és erre azt válaszolta, neki erre bizonyítéka van. Asszonyom! Engemet kisfia nagyon nehéz helyzetbe hozott, hiszen ezt most a legalaposabban ki kell vizsgálnom. A szabad hittanválasztás alkotmányos elvét nem sérthetem meg. Hát gondolom... Krisztián részéről az egész valami gyermeki huncutság lehetett... vagy... mit tudom én? Önnek kell erre vonatkozóan nyilatkoznia.

Az asszony elkezdett dadogni.

– Fogalmam sincs, mi történt Krisztiánnal. Ez természetesen csak tévedés lehetett a részéről. A mi családban soha senki sem volt zsidó származású.

– Na, ez megnyugtat engem – válaszolta a tanító néni –, én is erre gondoltam, hiszen olyan rendes, egyenes jellemű a gyerek, talán valamit áldomott előző éjszaka, és automatikusan kibuggyant belőle ez a szó.

– Majd otthon tisztázom a dolgot. – És a kétségbeesett mama elviharzott az iskolából.

Persze odahaza jól leszidták a gyereket, miért beszél ilyen butaságokat az iskolában. Krisztián hiába mutogatta elkeseredetten bizonyítékait, a fényképeket, a szülők határozottan állították, csak valami tévedésből kerülhettek a fényképek az ebédlőszekrénybe, nekik ehhez semmi közük.

Fenti sajnálatos események miatt a szülők egy másik iskolába írtatták be gyermeküket, és a „biztonság kedvéért” most már csak erkölcsstanra.

És most egy kicsit ugorjunk előre az időben. Telték az évek, és a gyereken folytonosan csak származásának rejtélye motoszkált. Tízéves korára elhatározásra jutott, mindent meg akart tudni a zsidóságról. Zsidó újságokat kezdett olvasni, könyvtárakban kutatgatott, titokban zsinagógákba járt. Megtudta, hogy a történelmi fejlődés alapján hogyan lett Magyarországon egy Mermelsteinből Marosfalvy és egy Schwartzkopfból Sarkady Nagy. Időközben Krisztián elvégezte az egyetem szociológiai szakát, és mint szociológus speciális szakterületet választott, az alig-zsidók életével és történetével foglalkozott. Végigjárta az országot, hogy zsidó nyomokra akadjon. Rendszerezzen előadásokat tartott, zsidó kultúrműsorokat szervezett. A történelmi feljegyzések szerint munkássága alapján számos alig-zsidóból vált öntudatos zsidó. Olyan sok követője akadt, hogy elhatározta, egyesületet alapít. És megalakította a MAZSE-t (Magyarországi Alig-zsidók Egyesülete). Nagyszerű mozgósító szlogent talált: Az egyesület célja: az alig-zsidók átnevelése „állig” zsidókká.

Elérkezett az idő, amikor már arra gondolt, hogy egyesületét párttá alakítja, és indul a legközelebbi országgyűlési választáson. De hogy ez ténylegesen megtörtént-e, egyáltalán megtörténhetett-e, azt most pontosan nem tudom megmondani, mert nem ismerem az akkori választási szabályokat. A dolog azonban engem nagyon-nagyon érdekel, főleg az, hogy hány szavazatot tud elérni egy ilyen párt Magyarországon. Ezért az a tervem, hogy majd akkor visszatérek a témára.

Ungár Richárd